

Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
відділ історії зарубіжної філософії
сектор історії східної філософії

28 січня 2020, 16:00
к. 318

СЕМІНАР ДОСЛІДНИКІВ СХІДНИХ ФІЛОСОФІЙ

Засідання СХХV
(розширене)

Тема засідання:

повідомлення результатів планової теми
сектору історії східної філософії
відділу історії зарубіжної філософії
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
«“Орієнталістична парадигма”
у дослідженні інтелектуальних традицій Сходу:
ХІХ – перша половина ХХ ст.»

Доповідачі:

Юрій Завгородній, Сергій Капранов,
Олександр Кіхно, Катерина Малахова,
Анастасія Стрелкова, Олег Ярош

ЗАПРОШУЄМО УСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ!

Див.:

www.tdsf.kiev.ua/

http://community.livejournal.com/ukr_asia_philos

<http://www.facebook.com/OrientalPhilosophiesSeminarKyivUkraine>

ТЕЗИ

Юрій Завгородній,

д. філос. н., с. н. с. сектору історії східної філософії,
відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

У доповіді будуть докладніше проілюстровані висновки двох відповідних розділів.

Релігійно-філософська думка Дживи Госвами в індологічній літературі XIX – першої половини XX століття (як приклад орієнталістичного стереотипу)

Аналіз впливових індологічних видань, присвячених історії індійської філософії середини 19 – першої половини 20 століття, показав, що теїстична релігійно-філософська думка на прикладі філософії Дживи Госвами тривалий час або не була відображена взагалі (е. г. Colebrooke, Müller, Hiriyanna, Chatterjee & Datta), або відображалась вкрай стисло (е. г. Bhandarkar, Radhakrishnan) чи без належної оцінки (е. г. Dasgupta). Цей конкретний випадок вказує на усталений стереотип в індології, за яким індійська філософія вважалась переважно моністичною й імперсоналістською, тобто адвайтистською.

Індійська релігійно-філософська думка у творах Ніцше, як філософський варіант неакадемічного орієнталізму

Розгляд індологічної лексики Ніцше, вживаної ним у п'яти творах, засвідчив, що його зверненню до індійської релігійно-філософської думки властиве як типове для того часу, обмежене і помилкове знання (напр., Індія Ніцше виключно давня, адвайта-веданта домінує серед усіх підшкіл веданти), так і новаторське (напр., передбачення Ніцше європейського буддизму, сміливі мовні експерименти з санскритом). В останньому випадку розуміння Ніцше індійської думки випереджало свій час, розширюючи наявні інтелектуальні горизонти та приваблюючи наступні покоління незбагненним візіонерським магнетизмом.

Сергій Капранов,

к. філос. н., с. н. с. відділу АТР

Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України

“Дао де цзін” на Заході:

переклади, переспіви, інтерпретації (XVIII – початок XX ст.)

“Дао де цзін”, як відомо, належить до книг з рекордною кількістю перекладів різними мовами. Її не може обминути жоден дослідник китайської філософії, релігії, суспільно-політичної історії тощо. Вона знаходила і знаходить відгук у мислителів, митців, інтелектуалів різних поглядів, нерідко дуже далеких від китаєзнавства. Це робить “Дао де цзін” унікальним об'єктом для дослідження, який дозволяє простежити різні підходи та тенденції у рецепції китайської філософії на Заході. У доповіді ми стисло розглянемо основні віхи у вивченні та осмисленні цієї книги, починаючи з XVIII ст. й до початку XX ст. Ми зосередимося насамперед на

тлумаченні центрального філософського поняття “Дао”, звертаючись до інтерпретації інших понять і проблем лише епізодично. Спочатку ми стисло охарактеризуємо доробок місіонерів-ієзуїтів, що відкрили цей текст, як і загалом китайську думку, для європейців. Потім ми розглянемо основні віхи становлення й розвитку наукової рецепції тексту в ХІХ ст. Нарешті, ми звернемося до інтерпретацій “Дао де цзіну” в різних течіях західного езотеризму.

Олександр Кіхно,

к. філос. н., с. н. с. сектору історії східної філософії,
відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

**«Паломництво на Схід» у неоведантистській та європейській думці
ХІХ - першої половини ХХ ст.**

Шрі Ауробіндо Гхош і Сатпрем вважали, що десь між часами написання перших та останніх Упанішад в релігійно-філософській думці як Сходу так і Заходу було втрачене інтуїтивне відчуття цілісності Буття, єдності Духа і Матерії. Наше дослідження обґрунтовує, що світло на причини цього таємничого мета історичного процесу може пролити розгляд теорії первісного та ведичного монотеїзму та його розкладу, яка розвивалася як у 19-му так і у 20-му і 21-му ст. (Шеллінг, М.Мюллер, В.Соловйов, О.Мень, А.Зубов).

Катерина Малахова,

к. філос. н., н. с. сектору історії східної філософії,
відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

**Відкриття хасидизму в ранніх працях Мартіна Бубера: «світло зі Сходу» чи
реабілітація східноєвропейського єврейства?**

Дві збірки хасидських легенд, видані видатним німецьким єврейським філософом Мартін Бубер у 1906 та 1908 роках, стали першим помітним виявом цікавості європейських інтелектуалів до єврейського містичного руху хасидизму. Вони привернули увагу як європейського, так і єврейського широкого загалу до єврейської містики.

Одним з мотивів звернення Мартіна Бубера до хасидизму став загальний інтерес до Сходу в добу *fin de siècle*. Хасидська думка сприймалася Бубером в цей період як різновид східної філософії, що покладає перші дослідження хасидизму в Європі в контекст орієнталізму - зокрема, в рамках концепції Е. Саїда.

Водночас, в умовах розколу єврейського суспільства тієї доби на «західне» (західноєвропейське, модернізоване) і «східне» (традиційне, східноєвропейське), негативні стереотипи «Сходу», що також побутували в Європі, втілилися у презирливому ставленні європейського єврейства до «східних євреїв» (т.зв. *Ostjuden*). Мартін Бубер як галичанин за походженням та як культурний діяч відчував нагальну потребу подолати таке ставлення до *Ostjuden*.

В передмовах до «Рабі Нахмана» та «Легенд про Бааль Шема» Бубер фактично вперше конструює єврейський містицизм як окремий об'єкт дослідження; конструює таким чином, що найвищим проявом його опиняється хасидизм. Таким чином, саме «темні й неосвічені» Ostjuden, за Бубером, стають джерелом найяскравішого прояву єврейської думки. Перший детальний буберівський аналіз хасидського вчення («Життя хасидів», додаток до «Легенд про Бааль Шема») демонструє його паралелі з рядом східних філософій.

Згодом в кількох есе 1910-х років Бубер додає «орієнталістичних» рис образів хасидизму, - розробляючи власну концепцію «Духу Сходу», уособленням якого виявляються юдаїзм взагалі і хасидизм як найвищий його прояв зокрема.

Таким чином, своїм зверненням до хасидського філософського спадку Мартін Бубер досягає: а) реабілітації східноєвропейського єврейства в очах західних єврейських інтелектуалів, б) першого масштабного сплеску цікавості до хасидизму в Європі, - перетворюючи «Ostjuden» на джерело «світла зі Сходу».

1. Buber, M. Die Geschichten des Rabbi Nachman. – Leipzig: Oskar Brandstetter, 1920. – 155 с. (English translation: Buber, M. The Tales of Rabbi Nachman (translated by M. Friedman). - New York: Indiana University Press, 1956. – 190 с.)
2. Buber, M. The Legend of Baal-Shem. Translated from the German by M. Friedman. – London and New-York: Routledge, 2002. – 227 с.
3. Buber, M. Drei Reden über das Judentum. - Frankfurt am Main: Rutten and Loening, 1920. – 107 с. (English translation: Buber, M. The Spirit of the Orient and Judaism // Buber M. On Judaism. – New York: Schocken Books, 1996. – С. 56-77.
4. Buber, M. Mein Weg zum Chassidismus. - Frankfurt am Main: Rutten and Loening, 1918. – 32 с. (English translation: Buber, M. My way to Hasidism // Buber, M. Hasidism and Modern Man. – New York: Horizon Press, 1958. – С. 45-70)
5. Mendes-Flohr, Paul. Divided passions: Jewish intellectuals and the experience of Modernity. – Detroit: Wayne State University Press, 1991.

Анастасія Стрелкова,
д. філос. н., с. н. с. сектору історії східної філософії,
відділу історії зарубіжної філософії
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
Буддизм та Ніцше: філософські паралелі
або

«орієнталізм» Ніцше

Я повинен вчитися думати більш орієнтально [orientalischer] про філософію та знання [The Cambridge Companion to Nietzsche 1996, с. 358].

Ніцше відомий своїми суперечливими висловлюваннями про буддизм, що не дає змоги одразу однозначно оцінити справжнє ставлення філософа до цієї філософсько-релігійної традиції. Чи була ця суперечливість літературною примхою на кшталт парадоксального стилю дзенських коанів? Чи була вона зумовлена так

званою «множинністю голосів» Ніцше або була наслідком його поверхневого ставлення до предмету?

У своїх творах Ніцше неодноразово згадує Будду і буддизм. Кожен, хто так чи інакше торкався теми Ніцше і Сходу знає, що на початку 80-х рр. XIX ст. у своєму нотатнику він зробив запис: «... я міг би стати *Буддою Європи*: що, звісно, було б антиподом індійського (*ich könnte der Buddha Europas werden: was freilich ein Gegenstück zum indischen wäre*) [Nachgelassene]» [Ніцше 1996, с. 727–728].

Якщо ж ми порівняємо не лише експліцитні відсилки до буддійського вчення, а власне фундаментальні засади філософської думки Ніцше та наріжні принципи буддійської філософії, то зможемо зрозуміти, що суперечливість ставлення Ніцше до буддизму має формальний, зовнішній характер і спричинена передусім браком адекватних відомостей у Європі XIX ст. щодо фундаментальних засад буддійської філософії і, особливо, філософії «порожнечі», яку спочатку було сприйнято європейцями у викривленій подобі «культу Ніцше». Натомість, як переконливо свідчать вагомі філософські паралелі, що на них ми і зупинимося докладніше, за своїми внутрішніми принципами філософський проєкт Ніцше дуже близький до буддійської філософії «порожнечі» (у широкому її розумінні), яка, як і філософія Ніцше, є цілковитою протилежністю песимізму, нігілізму і Ніцше.

ЛІТЕРАТУРА

Ніцше Ф. Злая мудрость. Афоризмы и изречения // *Ніцше Ф.* Сочинения. – Т. 1. – М.: Мысль, 1996. – С. 720–768.

Nachgelassene Fragmente. November 1882 – Februar 1883 (NF-1882, 4[2]) // www.nietzschesource.org.

The Cambridge Companion to Nietzsche / Bernd Magnus and Kathleen Higgins, eds. – Cambridge [England] and New York: Cambridge University Press, 1996. – 397 pp.

Олег Ярош,

к. філос.н., с. н. с., зав. сектору історії східної філософії,
відділу історії зарубіжної філософії

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

Західні релігійні і духовні традиції і орієнталізм у підходах до вивчення суфізму

Доповідь присвячено впливу релігійних і містико-езотеричних традицій Заходу на формування підходів до вивчення філософської думки суфізму.

Зокрема, розглядатимуться підходи до дослідження філософської спадщини суфізму крізь призму християнської традиції, деїзму, пантеїзму, теософського орієнталізму, традиціоналізму тощо. Предметом розгляду стануть праці У. Джонса, Дж. Грехема, Ф. Толука, Л. Массіньона, А. Корбена, А. Тора та інших дослідників.